

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบการจัดการในห้องเรียนของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ระหว่างโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสูงและต่ำ" ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร สิ่งพิมพ์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางของการวิจัย ซึ่งสรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การจัดการในห้องเรียน
2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการในห้องเรียน

ห้องเรียนเป็นชุมทางของเด็กจากครอบครัว จากวัฒนธรรมย่อยที่หลากหลาย ห้องเรียนเป็นจุดที่มีอิทธิพล ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคนมาแล้วมากต่อมาก ในห้องเรียนนี้เองจะพบเด็กที่มีลักษณะนิสัยต่างกัน บางคนเงียบขรึม บางคนสนใจเรียน บางคนไม่ค่อยสนใจเรียน บางคนรับผิดชอบงาน และบางคนก็ตรงกันข้าม การจัดการในห้องเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ สำหรับความหมายของคำว่า "การจัดการในห้องเรียน" มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2530 : 223) ได้ให้ความหมายของคำ "จัดการ" ว่าหมายถึง ดำเนินงาน สิ่งงาน ควบคุมงาน

การจัดการในห้องเรียน หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ครูกระทำอันมีผลต่อการใช้เวลาเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ (มาลี นิสสัยสุข 2529 : 57)

การจัดการในห้องเรียน หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ครูใช้ เพื่อทำให้ห้องเรียนหรือชั้นเรียนได้ทำสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเรียน ทำให้การสอนของกลุ่มมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยคำนึงถึงจิตวิทยาของวัยเด็กอย่างสม่ำเสมอ (วิภา วโรตมะวิษญ์ 2530 : 62)

ดุก (Duke อ้างถึงใน Wolfgang, and Glickman 1986 : 300) ได้กล่าวถึงการจัดการในห้องเรียนว่า คือ การเตรียมการและการปฏิบัติอันสำคัญ ที่มีต่อสภาพสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนและเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

เลมเลข (Lemlech 1979 : 5) ได้ให้ความหมายของการจัดการในห้องเรียนว่า หมายถึง การดัดแปลง ปรับปรุงสภาพห้องเรียน การวางแผนการใช้หลักสูตร การจัดวัสดุอุปกรณ์ การวางแผนพัฒนานักเรียน การคาดคะเนปัญหาที่จะเกิดขึ้นและเตรียมแก้ปัญหา

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปให้เห็นว่า การจัดการในห้องเรียน (class-room management) เป็นกระบวนการวางแผนแล้วนำมาปฏิบัติในห้องเรียน โดยที่ครูเตรียมการ และดำเนินการปฏิบัติเกี่ยวกับ สภาพห้องเรียน พฤติกรรมนักเรียน การสอนของครู ซึ่งรากฐานสำคัญของการจัดการในห้องเรียนของครู ก็คือ การเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้มากที่สุด

การจัดการในห้องเรียน มีองค์ประกอบอยู่หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยได้แยกเป็นหัวข้อย่อย ๆ ที่จะนำเสนอต่อไปนี้

1. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนกับการจัดการของครูในห้องเรียน
2. การจัดการสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน
3. การจัดการวัสดุอุปกรณ์
4. การจัดกิจกรรมการสอน
5. บรรยากาศในห้องเรียน
6. ทักษะการสอน

พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนกับการจัดการของครูในห้องเรียน

ในกระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียน พฤติกรรมของนักเรียนนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ พฤติกรรมนักเรียนในห้องเรียน อาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนในห้องเรียน
2. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนในห้องเรียน

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนในห้องเรียนที่ครูต้องการ คือ การตั้งใจเรียน ซึ่งพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียน ลาฮาดอร์น (Lahaderne 1968 อ้างถึงใน วิศสุณี แทนประเสริฐ 2529 : 1) ได้จำแนกพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียน คือ พฤติกรรมที่นักเรียนมองเห็นหรือมองครู อ่านบทเรียนตามที่ครูสั่ง มองกระดาน ทำงานตามที่ครูสั่ง นั่งอยู่กับที่ พูดเฉพาะเมื่อครูอนุญาต ฟังและมองครูขณะที่ครูสอน ดูหนังสือตามเวลาที่ครูหรือเพื่อนอ่าน มองเพื่อนที่ออกมารายงานหรือเล่า เรื่องหน้าห้อง

แต่ในสภาพการเรียนการสอนในห้องเรียนโดยทั่วไปนั้น ครูมักพบกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนอยู่มากมาย เช่น พฤติกรรมที่แสดงความก้าวร้าว พฤติกรรมที่ไม่ทำการบ้าน คุยส่งเสียงดัง และแสดงพฤติกรรมไม่สนใจเรียน ดังนั้น พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนจึงไม่ได้หมายถึงแต่เพียงพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงความไม่สนใจเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงพฤติกรรมที่ทำให้ให้นักเรียนคนอื่นเดือดร้อน ถูกรบกวนไม่สามารถเรียนได้อีกด้วย

ถ้าขณะที่มีการเรียนการสอนในห้องเรียน นักเรียนก่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ขึ้น ครูผู้สอนต้องพิจารณาหาวิธีการแก้ปัญหา ปรับพฤติกรรมนักเรียน เพื่อให้กลับมาสนใจอีกครั้ง พรรณี พุทธิย เจนจิต (2528 : 36 - 37) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงพฤติกรรมนักเรียนไว้ดังนี้

1. เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ควรให้การส่งเสริมโดยการเสริมแรงอย่างทันทีทั่วๆ ไป เพื่อเป็นการกระตุ้นให้กำลังใจ ให้นักเรียนรู้ว่าสิ่งที่ทำนั้น เป็นสิ่งที่เหมาะสมแล้ว
2. เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น พฤติกรรมเรียกร้องความสนใจ ให้พิจารณาว่า ทุกครั้งที่นักเรียนแสดงพฤติกรรม ครูเคยทำอะไร การกระทำเช่นนั้นของครูอาจจะไปส่งเสริมพฤติกรรมเรียกร้องความสนใจของนักเรียนยิ่งขึ้น ดังนั้น ครูควรหยุดไม่กระทำกริยาอย่างที่เคยทำมา ลองใช้วิธีหนึ่งเฉยไม่สนใจ ทำเช่นนั้นหลาย ๆ ครั้ง ในที่สุดนักเรียนจะเริ่มรู้ว่าวิธีการของตนไม่ได้ผลก็จะเลิกไปเอง เมื่อใดที่นักเรียนเลิกเอะอะโว้ยวายเรียกร้องความสนใจ ให้ครูชมพฤติกรรมที่ดีขึ้นของนักเรียน เพื่อให้ทราบว่าเป็นสิ่งที่ครูและเพื่อนยอมรับ
3. สำหรับนักเรียนบางคนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งครูได้ใช้วิธีการลงโทษ แต่ไม่สามารถแก้พฤติกรรมนั้นให้หายได้ อาจเป็นไปได้ว่านักเรียนได้รับความพึงพอใจจากการลงโทษนั้น ถ้าเป็นเช่นนั้นครูต้องหยุดการลงโทษแล้วหาพฤติกรรมที่พึงประสงค์กว่าขึ้นมาแทน โดยครูอาจจะพูดกับนักเรียนดี ๆ แนะนำให้นักเรียนประพฤติในสิ่งที่ควรและเมื่อนักเรียนทำตามก็ควรให้รางวัลด้วยการชมภายหลังการแสดงพฤติกรรมที่ดี
4. ทฤษฎีพฤติกรรม กล่าวว่า การแสดงความสนใจในพฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็กเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมนั้นยิ่งขึ้น และนักเรียนจะหยุดทำเหลวไหล ถ้าครูไม่ให้ความสนใจ

พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน บางครั้งก่อให้เกิดผลกระทบต่อการสอนมากจนไม่สามารถที่จะดำเนินการตามแผนการที่ได้เตรียมไว้ ถ้าพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนนั้นไม่หยุด วลัย อารุณี (2528 : 36) ได้เสนอแนะวิธีหยุดยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในห้องเรียนไว้ดังนี้

1. ใช้ท่าทางหรือสีหน้าโดยไม่ใช้คำพูดให้นักเรียนเห็น เมื่อนักเรียนเริ่มพฤติกรรมไม่ดีในระยะต้น
2. แยกสิ่งก่อกวน หรือสิ่งต้นเหตุออกไปจากห้องเรียน เช่น ขนม หนังสือที่ไม่ใช่หนังสือเรียน ของเล่นต่าง ๆ เป็นต้น
3. ชี้ให้นักเรียนเห็นผลลัพธ์ของการมีความประพฤติไม่ดี
4. ถ้าครูกำลังอธิบายอยู่ ให้ครูหยุดพูด หรือตั้งคำถามแก่นักเรียนที่เป็นต้นเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้น
5. ให้นักเรียนผู้ก่อเหตุไปจากห้องชั่วคราว ครูอาจใช้เป็นวิธีสุดท้าย มีจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนผู้นั้นได้ระงับสติอารมณ์ ครูไม่ควรให้นักเรียนออกจากห้องเลย ๆ แต่ควรส่งนักเรียนไปให้ครูแนะแนว หรือผู้บริหารตักเตือน
6. การลงโทษ เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพอีกวิธีหนึ่ง แต่เวลาใช้ครูควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้แก่
  - 6.1 อย่าลงโทษนักเรียนบ่อยครั้งเกินไป จะทำให้ขาดประสิทธิภาพ
  - 6.2 อย่าลงโทษเพราะโกรธ หรือต้องการแก้แค้น ซึ่งผิดหลักจรรยาบรรณของครู
  - 6.3 อย่าลงโทษทั้งห้องเมื่อหาผู้กระทำผิดไม่ได้ ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ให้ความยุติธรรมแก่นักเรียน
  - 6.4 อย่าลงโทษโดยทำร้ายร่างกายนักเรียน
  - 6.5 อย่าลงโทษ โดยนำไปเกี่ยวข้องกับเนื้อหา

กู๊ด และ โบรफी (Good and Brophy 1987 : 275 - 300) ได้จำแนกพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนตามระดับพฤติกรรม โดยเริ่มตั้งแต่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นแล้วครูควรปล่อยระดับเล็กน้อยแต่ควรแสดงกิริยาเพื่อหยุดพฤติกรรมนั้น ระดับที่ต้องหยุดพฤติกรรมนั้นทันทีแต่ไม่ต้องสืบสวนหาสาเหตุของพฤติกรรม และระดับหยุดพฤติกรรมนั้นทันทีและต้องค้นหาสาเหตุพร้อมทั้งให้การอบรม นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะรูปแบบการตอบสนองต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนให้ครูได้ใช้ ดังต่อไปนี้

1. ละเลยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเล็ก ๆ น้อย ๆ อาศัยระยะเวลาให้ช่วยปรับพฤติกรรม
2. การสบตา คือ ครูมองไปที่นักเรียน และสบตากับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนกลับมาสนใจบทเรียนที่กำลังสอน หรือให้กลับไปก้มลงอ่านหนังสือ
3. การแสดงท่าทางและสัมผัส เมื่อไม่ต้องการคอยจนนักเรียนหันกลับมาสบตา ครูอาจจะทำท่าทางแสดงสัญญาณให้นักเรียนรู้ตัว กิริยาที่ครูทำ เช่น เอามือแตะนักเรียน ชี้มือไปที่นักเรียน

การเลิกตัวลืวดา เอาน้ำมือแตะริมฝีปากเป่าลมออก

4. การเดินไปมาระหว่างนักเรียน ครูอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจ เพราะครูเดินผ่านไปมาอยู่ใกล้ ๆ ตัวนักเรียน
5. การใช้คำถามสำหรับบทเรียนที่กำลังเรียน ในขณะที่เรียนหรือทำกิจกรรม ครูให้โอกาสนักเรียนตอบ หรือรายงานสิ่งที่เขาค้นคว้าในขณะนั้น
6. การชมเชยพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ครูยกย่องชมเชยพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนคนอื่น โดยเลือกเอานักเรียนที่นั่งอยู่ใกล้ ๆ กัน
7. การเรียกชื่อนักเรียน เพื่อสอบสวนพฤติกรรมหรือต้องการให้หยุดพฤติกรรมทันที
พฤติกรรมไม่เอาใจใส่การเรียนเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในห้องเรียน นับเป็นปัญหาหนึ่งที่ทางโรงเรียน ครู ผู้บริหาร นักการศึกษาได้พยายามแก้ไขโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนั้น มาลินี จูโทปะมา (2520 : 10) ได้ศึกษาวิธีการที่ครูและครูแนะแนวใช้ในการแก้ไขปัญหานักเรียนโดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เป็นครูประจำชั้นและครูแนะแนว 380 คน พบว่า ครูประจำชั้นและครูแนะแนวเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาพฤติกรรมโดยวิธีชี้แจงให้เห็น ถูกผิด ครูค้นหาสาเหตุพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ครูใช้วิธีการลงโทษ และส่งไปให้ผู้อื่นแก้ไข นอกจากนี้ยังใช้วิธีการตักเตือนทันที การอบรมทั้งชั้นเรียน การคาดโทษ การขู่จะลงโทษ การดูว่า การมองบ่อย ๆ การให้ยื่น การแยกให้หนึ่งคนเดียว การตี การให้คะแนนตั้งใจเรียน การทำเป็นไม่สนใจ เพียร์ซี (Percy 1988 : 181-A) ได้ศึกษาเทคนิควิธีการแก้ปัญหาการประพฤติผิดทางวินัยในห้องเรียน เพียร์ซีได้สร้างข้อคำถามซึ่งเป็นเทคนิค วิธีการแก้ปัญหาการผิดวินัย จำนวน 70 ข้อ นำไปสอบถามครูกลุ่มตัวอย่าง 571 คน พบว่า ครูผู้หญิงใช้ปฏิสัมพันธ์ทางวาจาเพื่อควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ขณะที่ครูผู้ชายใช้การลงโทษทางด้านร่างกาย ขณะที่พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนเป็นพฤติกรรมเดียวกันที่เกิดขึ้นกับครูผู้หญิง

เมื่อครูได้คอยควบคุมดูแลการทำงานของนักเรียนอย่างระมัดระวังมีความรอบคอบและได้จัดการกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนอย่างรวดเร็ว ครูสามารถกระตุ้นให้นักเรียนตื่นตัวต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และควบคุมนักเรียนได้ ครูวางกฎระเบียบที่มีเหตุผลและปฏิบัติได้ สร้างความหวังในด้านดีจากการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างครูกับนักเรียน ครูดำเนินการตามกฎระเบียบที่วางไว้และคอยย้ำเตือนนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เมื่อจำเป็น เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้พฤติกรรมและปฏิบัติอยู่เป็นประจำ นักเรียนก็สามารถควบคุมดูแลพฤติกรรมด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

สิ่งแวดล้อมในห้องเรียน

สิ่งแวดล้อมในห้องเรียน เป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียน ครูและนักเรียนมีส่วนเข้าไปจัดสภาพต่าง ๆ ของห้องเรียน เพื่อให้ห้องเรียนเป็นสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ในการจัดสภาพห้องเรียนให้เหมาะสมกับสภาพกิจกรรม วัยของนักเรียน จัดให้เป็นห้องเรียนที่ดีได้ นั้นต้องคำนึงถึงหลายสิ่งหลายอย่าง

สุจิน บุญวงศ์ (2531 : 48 - 49) ได้ให้แนวคิดของการจัดห้องเรียนและลักษณะของห้องเรียนที่ดีไว้ดังนี้

1. การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีของห้องเรียนมีผลต่อพัฒนาการลักษณะนิสัย เจตคติที่ดีของนักเรียนเป็นอย่างมาก
2. ห้องเรียนควรมีลักษณะยืดหยุ่น ปรับได้เหมาะสมกับสภาพการณ์และสถานการณ์ในการจัดการเรียนการสอน
3. ห้องเรียนควรเปิดในเรื่องเสรีภาพ ความเป็นอิสระของการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกัน และความเคลื่อนไหว ในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกประเภท
4. การจัดสื่อการสอน โสตทัศนูปกรณ์ และหนังสือบางประเภท มีความจำเป็นต่อการเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นอันมาก

และลักษณะของห้องเรียนที่ดีมีดังนี้

1. ห้องเรียนควรมีสวรรที่นำดู สบายตา มีอากาศถ่ายเทได้ดี แสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวน อากาศไม่เป็นพิษ ไม่ร้อนจนเกินไป มีต้นไม้ ดอกไม้ประดับและมีขนาดกว้างขวางเพียงพอ
2. สะอาดถูกสุขลักษณะ เป็นระเบียบเรียบร้อย น่าอยู่ มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมคล้ายคลึงกับชีวิตในบ้าน ในครอบครัวของนักเรียน
3. สิ่งที่อยู่ในห้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นโต๊ะ เก้าอี้ มุมหนังสือ ป้ายนิเทศ สื่อการสอน ประเภทต่าง ๆ สามารถเคลื่อนไหว เคลื่อนที่ได้ ไม่เป็นอันตราย สามารถจัดหรือตัดแปลงห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนและกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ได้
4. นักเรียนได้เรียนรู้ในห้องเรียนอย่างมีความสุข มีอิสระเสรีภาพในเรื่องของการเรียนรู้และในขณะเดียวกันก็มีวินัยในการดูแลตนเองและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี ทั้งส่งเสริมบรรยากาศและความเข้าใจในบทบาทของตนเองด้วย

5. จัดมุมหนังสือ มุมประสบการณ์ สื่อการสอนบางประเภทให้เพียงพอและมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน
  6. ห้องเรียนที่ดีไม่จำกัดเฉพาะในห้องสี่เหลี่ยมที่กำหนดให้เท่านั้น แต่ยังมีห้องเรียนแบบเปิด แบบธรรมชาติ แบบศึกษานอกห้องเรียนที่นักเรียนมีความต้องการและสนใจศึกษาเช่นเดียวกัน
  7. การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียน ต้องกระทำอยู่เสมอตามเหตุการณ์ ข่าวคราวความเคลื่อนไหว ที่น่าสนใจ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นต้น
  8. ควรมีการจัดเตรียมห้องเรียนให้พร้อมต่อการสอนในแต่ละครั้ง เพื่อพัฒนาทักษะสำคัญ ๆ บางประการ เช่น การทำงานกลุ่ม การอภิปรายกลุ่มย่อย การแสดงละคร การได้วาที่ การสาธิต การทดลอง เป็นต้น
  9. ห้องเรียนที่ดี ควรใช้ประโยชน์คุ้มค่าที่สุด นอกจากจะเป็นที่ฟังคำบรรยายและทำกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว ครูอาจดัดแปลงให้เป็นห้องอาหารชั่วคราว ห้องประชุม ห้องฉายภาพยนตร์ และอื่น ๆ ก็ได้
  10. ครูต้องระมัดระวังและควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกของตนให้ดี ไม่ก้าวร้าวแสดงอาการไม่พอใจให้เกิดขึ้นในห้องเรียนเป็นอันขาด เพราะการแสดงดังกล่าวมีผลต่อบรรยากาศ ความรู้สึก ความกลัวของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง
- ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย ทบวงมหาวิทยาลัย (2529 : 47) ได้ศึกษาสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของห้องเรียน ซึ่งสามารถจัดลำดับเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้ คือ
1. ความเหมาะสมของแสงสว่างในห้องเรียน
  2. การถ่ายเทอากาศในห้องเรียน
  3. ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องเรียน
  4. ปริมาณของเสียง และสิ่งรบกวนอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนในชั้น
  5. ห้องเรียนได้รับการตกแต่งให้อยู่ในสภาพที่ส่งเสริมบรรยากาศการเรียน
  6. เวลาและอุณหภูมิ ขณะการสอนเหมาะสมต่อการเรียน
  7. มีโต๊ะเก้าอี้พอเพียง
  8. มีเนื้อที่สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสม
  9. สภาพห้องเรียนเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  10. โต๊ะเก้าอี้มีขนาดความสูงเหมาะสมกับนักเรียน และอยู่ในสภาพที่ใช้การได้

11. มีวัสดุและอุปกรณ์การสอนเพียงพอ
12. วัสดุและอุปกรณ์การสอน อยู่ในสภาพที่ใช้การได้

สำนักงานการศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ (2530 : 33) ได้เสนอแนะการจัดห้องเรียนไว้ดังนี้

1. ควรจัดห้องเรียนให้นักเรียนมีความสะดวกและคล่องตัว พร้อมทั้งทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้
2. การจัดโต๊ะ เก้าอี้ ควรเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมในแต่ละกิจกรรม
3. ควรจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้มีอิสระ
4. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตกแต่ง และดูแลรักษาห้องเรียน
5. ห้องเรียนควรได้รับการรักษาความสะอาดให้นักเรียนได้นั่งเขียน นอนเขียน หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เหมือนบ้าน
6. ควรจัดให้มีมุมต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมการเรียนรู้และแสดงผลงานของแต่ละกลุ่มประสบการณ์

ลาวัลย์ พลกล้า (2525 : 257 - 261) ได้กล่าวถึงห้องเรียนในส่วนของสภาพทางกายภาพ ว่าควรจะต้องประกอบด้วย

1. ขนาดห้องเรียนพอเหมาะกับจำนวนนักเรียน ห้องเรียนที่แออัดทำให้ทั้งครูและนักเรียนเกิดความอึดอัด ถ้าที่นั่งของนักเรียนอยู่ชิดกันเกินไป ทำให้นักเรียนทำกิจกรรมได้ไม่สะดวก และครูดูแลนักเรียนได้ไม่ทั่วถึง
2. มีอากาศถ่ายเทได้ดี ห้องเรียนควรอยู่ในตำแหน่งที่รับลม มีอากาศถ่ายเท นักเรียนได้รับอากาศบริสุทธิ์ ไม่ร้อน ไม่อึดอัด ถ้าห้องเรียนอยู่ในตำแหน่งที่อับลม ก็ควรติดพัดลม
3. ห้องเรียนควรอยู่ห่างไกลจากแหล่งที่ก่อให้เกิดกลิ่น
4. สีของฝาผนังห้องและเพดาน ควรจะเป็นสีอ่อน ซึ่งเป็นสีที่ทำให้สดชื่น ว่าเรียงแจ่มใส
5. แสงสว่างพอเหมาะ ถ้าแสงสว่างน้อยเกินไปควรอาศัยแสงสว่างจากไฟฟ้า แต่ถ้าแสงสว่างมากเกินไปจะทำให้เคืองตา ควรติดม่านหรือมู่ลี่
6. ห้องเรียนควรอยู่ไกลจากเสียงรบกวนภายนอก เพราะจะทำให้ครูต้องพูดดังขึ้น ทำให้เหนื่อย หงุดหงิด อารมณ์เสีย และนักเรียนก็เสียสมาธิในการฟัง
7. กระดานดำ ควรมีลักษณะเรียบน่าเขียน ลบง่าย และควรเป็นสีเขียว จะทำให้ห้องสว่างขึ้น และสบายตากว่าสีดำ

8. โต๊ะ - เก้าอี้ ควรมีขนาดพอเหมาะกับร่างกายของนักเรียน
9. แผ่นป้าย ด้านหลังห้องและข้างห้องควรติดแผ่นป้ายชานอ้อย เพื่อติดประกาศผล
งานของนักเรียน ตีบทความน่ารู้ที่น่าสนใจ โจทย์พิเศษต่าง ๆ
10. ควรตั้งชั้นไว้หลังห้อง สำหรับวางสื่อการเรียนการสอน และผลงานของนักเรียน
11. ในห้องเรียนควรมีตู้สำหรับใส่หนังสืออ้างอิงที่ครูหรือนักเรียนจัดหามาใส่ไว้ เพื่อ
เสริมประสบการณ์ในการเรียนรู้

ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน ครูผู้สอนควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางวัตถุ
เช่น การจัดที่นั่ง การตกแต่งภายในห้องเรียน เสียง แสง ทั้งนี้ต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมใน
ห้องเรียนในแง่กระบวนการสอนของครู และปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เกิดขึ้นในการเรียน
การสอนเป็นสำคัญ

วัสดุอุปกรณ์

วัสดุอุปกรณ์ ซึ่งเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้ประกอบการสอน หรือช่วยสนับสนุนให้การ
เรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ เป็นสิ่งเร้าความสนใจของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ
ใจรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งได้แก่ ของจริง วัสดุอุปกรณ์ แผนภูมิ แผนภาพ ภาพ บัตรคำ หนังสือเรียน
หนังสือค้นคว้า กรมวิชาการ (2525 : 117) ได้แบ่งประเภทของวัสดุอุปกรณ์ไว้หลายประเภทดังนี้

1. บัตรภาพและภาพชนิดต่าง ๆ เช่น บัตรคำ บัตรภาพ บัตรภาพประกอบคำ
2. แผนภูมิต่าง ๆ เช่น อาชีพในชุมชน การคมนาคม ความสัมพันธ์ของบุคคลในบ้าน
ประโยชน์ของพืช สัตว์ อาหารชนิดต่าง ๆ โรคติดต่อ ฯลฯ
3. อุปกรณ์ทำความสะอาด และบริการอนามัย เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาดปาก ฟัน
ร่างกาย อุปกรณ์ทำความสะอาดอาคารบ้านเรือน อุปกรณ์บริการอนามัยในโรงเรียน
4. ของจริง เช่น ครู นักเรียน บ้าน โรงเรียน พืช สัตว์ ฯลฯ
5. หุ่นจำลอง เช่น หมู่บ้าน ฝน ผลไม้ พืช สัตว์ ดวงอาทิตย์ ฯลฯ
6. อุปกรณ์ทั่วไป เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งประกอบอาหาร โรงงาน ที่มี
อยู่ในท้องถิ่น สถานที่สำคัญในชุมชน เอกสารที่หน่วยราชการ ร้านค้า เอกชนผลิตขึ้น แหล่ง
ทรัพยากรธรรมชาติ
7. อุปกรณ์ที่ครูและนักเรียนควรช่วยกันจัดหา เช่น กระบองนม กุ้งพลาสติก เมล็ดพืช
ตัวอย่างดิน หิน แร่ ส่วนต่าง ๆ ของพืช ตัวอย่างน้ำ (จากห้วย หนอง คลอง บึง แม่น้ำ
ทะเล) ฯลฯ

8. อุปกรณ์ที่โรงเรียนควรสนับสนุนและจัดซื้อ เช่น เทอร์โมมิเตอร์ แวนชยาย สารเคมีบางชนิด แม่เหล็ก สายไฟ ตะปู ถ้วย ฝอยฉาย เครื่องแก้วทดลองทางวิทยาศาสตร์เบื้องต้น (หลอดทดสอบ คนโทต้มของเหลว จุกยาง จุกไม้คอร์ก หลอดนำก๊าซ ตะเกียง แอลกอฮอล์ ฯลฯ)

9. อุปกรณ์ที่ครูและโรงเรียนควรทำขึ้น เช่น กระดาษทราย ภาพลึกลับ สมุดภาพ แผนที่สังเขปของหมู่บ้านและตำบลที่โรงเรียนตั้งอยู่ เทอร์โมมิเตอร์จำลอง กระจกกรองน้ำอย่างง่าย กรงเลี้ยงสัตว์ ป้ายนิเทศ กระจาแผ่น กระจาดานค้ำม้วนได้ แผนที่โครงร่าง ฯลฯ

ไพโรจน์ ตีรณนากุล (2527 : 72) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนไว้ว่า

1. ทำให้การสอนของครูสะดวกมากขึ้น
2. ช่วยขจัดความสิ้นเปลืองเวลาสอนให้น้อยลง
3. ทำให้บทเรียนเป็นที่น่าสนใจ น่าเรียน สนุกสนาน เพลิดเพลิน
4. ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ร่วมกัน เข้าใจเหมือนกัน

และ ชำนาญ สนิทเธอ และคณะ (2526 : 31) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

1. ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งต่อการเรียนรู้
2. ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจความหมายและกระบวนการความคิด (thought patterns) ในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ มีคุณลักษณะเป็นรูปธรรม ทำให้ทำความเข้าใจดีขึ้น
3. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้มากและมีความคงทนของความรู้ที่ได้รับ
4. ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์และก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและเรียนรู้ได้

กว้างขวาง (depth and variety of learning)

5. ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามทางความเข้าใจ (growth of understanding)
6. ให้ประสบการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีกิจกรรมด้วยตนเอง
7. ใ้กับผู้เรียนใฝ่ที่จะหาความรู้เพิ่มเติม

ประสงค์ เบาะนาม (2524 : 17) ได้เสนอคุณลักษณะที่ดีและการใช้วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนดังนี้คือ

1. ต้องทำให้เกิดการกระตุ้นและสร้างความสนใจแก่ผู้เรียน
2. ต้องทำให้เกิดความหมายหรือความเข้าใจเป็นอย่างดีที่สุดให้แก่ผู้เรียนแต่ละคน
3. ได้รับการจัดการผลิตและการใช้อย่างมีระบบที่ดี
4. นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้ ในการทดลอง

5. ให้มีโอกาสได้ปฏิบัติซ้ำ และได้รับการเร้าด้วยสิ่งเร้าต่าง ๆ กันคือ ใช้สื่อหลายชนิดเข้าช่วยประกอบการสอน เพื่อเสริมการเรียนรู้ สามารถจำได้แม่นยำและยึดความตั้งใจของผู้เรียน

6. ให้มีระยะเวลาสำหรับการประกอบการเรียนการสอนอย่างพอเหมาะ ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนและความยากง่ายของเนื้อเรื่องที่ใช้สอน

7. มีความชัดเจนถูกต้อง มีประสิทธิภาพและให้ความหมายต่อผู้เรียน

8. ให้ผลทันที เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงข้อผิดพลาดหรือความสำเร็จของตนเอง ได้ทันที และวิลม ดัคครี่ (2525 : 86) ได้กล่าวถึงสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ดี ว่าควรมีลักษณะดังนี้

1. เหมาะสมกับชั้น และวัยของเด็ก
2. มีความคงทน ไม่แตกสลายง่าย ๆ
3. มีสีสันสวยงาม
4. ทำด้วยวัสดุที่ไม่เป็นพิษ เป็นภัยต่อเด็ก
5. มีการวางระบบ ออกแบบที่ดี ใช้ได้หลายวัตถุประสงค์
6. จัดทำขึ้นเองได้ หรือหามาได้ไม่ยาก หรือซื้อมาด้วยราคาประหยัด
7. มีวิธีใช้ง่าย ไม่ยุ่งยาก
8. มีลักษณะเร้าใจนักเรียนรู้ ให้อยากรู้ อยากรู เห็น สนใจ ชวนให้คิดคำนึง
9. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา
10. ควรจะมีการทดลองใช้และนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง
11. ช่วยส่งเสริมความเจริญเติบโต เป็นตัวของตัวเอง ฝึกการทำงานกลุ่ม

การใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมจะเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ แต่การใช้ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวว่าจะใช้สื่อไหนเมื่อใด เท่าไรหรืออย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชาที่สอน พื้นฐานและความเข้าใจถูกต้องของผู้เรียน รวมทั้งคุณประโยชน์ของตัวสื่อเอง ผู้ใช้จะต้องตัดสินใจถึงความเหมาะสมในการใช้เอง แต่การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ ได้มีนักการศึกษาได้เสนอเป็นหลักกว้าง ๆ ไว้หลายท่าน ดังนี้

สุภาพ วาดเขียน (2520 : 114 - 118) กล่าวถึงข้อควรคำนึงและหลักการนำวัสดุอุปกรณ์การสอนมาใช้ดังนี้

1. สื่อการสอนที่นำมาใช้ ต้องเหมาะสมกับเรื่องและวัตถุประสงค์ และใช้ประกอบเรื่องราวที่กำลังสอนอยู่จริง ๆ และได้มีการเตรียมไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดี
2. ควรประมาณเวลาในการใช้สื่อการสอนให้พอดี และได้จังหวะกลมกลืนกับเนื้อเรื่อง

3. ผู้สอนอย่านำสื่อวัสดุอุปกรณ์การสอนไปแสดงไว้ให้เห็นจนชินตา ควรนำมาใช้เมื่อถึงโอกาสที่จะใช้จริง ๆ และเมื่อใช้เสร็จแล้วควรนำออกไปให้พ้นสายตา
4. ขณะที่ใช้สื่อการสอน ต้องหันหรือขำเลียงมาสู่ผู้เรียนเสมอ จะได้ทราบว่าผู้เรียนตั้งใจดูหรือฟังอยู่หรือไม่
5. อย่าปล่อยให้ผู้เรียนต้องรอคอยการใช้อุปกรณ์นานเกินไป โดยผู้สอนหยุดบรรยายและก้าวแต่เตรียมอุปกรณ์ เพราะถ้าผู้เรียนหมดความสนใจแล้ว ก็ยากที่จะนำกลับคืนมาได้ง่าย ๆ
6. อย่านำสื่อการสอนไปใช้มากมายเกินความจำเป็น ควรนำเอาเฉพาะสื่อที่จำเป็นต้องใช้ในบทเรียนเท่านั้น
7. สื่อที่นำมาใช้ ควรมีขนาดใหญ่พอที่ผู้เรียนจะเห็นหรือได้ยินทั่วห้องเรียนชัดเจนสม่ำเสมอ
8. แผนภูมิ หรือรูปภาพ ที่นำมาใช้ควรเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนดูและอ่านเข้าใจ และรู้เรื่องสำคัญได้ทันที
9. ตัวอักษรและข้อความที่เขียนอธิบายประกอบแผนภูมิ รูปภาพ ต้องเขียนด้วยตัวธรรมดา ขนาดโต ใช้สีที่เด่นชัดตัดกับพื้น ข้อความกะทัดรัด สื่อความหมายได้อย่างดี
10. ถ้าไม่จำเป็น ไม่ควรส่งผ่านสื่อการสอนต่อ ๆ กันไป เพราะอุปกรณ์นั้น ๆ อาจจะหายไ้ หรือเสียหายได้

นอกจากนี้ วิมล คำศรี (2525 : 94) ได้เสนอแนะครูอาจารย์ว่า ควรมีหลักการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. เกี่ยวกับสื่อการสอน ครูควรใช้สื่อการสอน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
  - 1.1 ตรงตามจุดมุ่งหมาย
  - 1.2 เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา
  - 1.3 เหมาะสมกับชั้นและวัยของนักเรียน
  - 1.4 ได้ผลคุ้มค่ากับเวลาและแรงงาน โดยเฉพาะต้องมีผลดีต่อการเรียนการสอนมาก
2. เกี่ยวกับตัวครู ก่อนที่ครูจะใช้สื่อการสอนที่เลือกเฟ้นมาแล้วนั้น ครูควรปฏิบัติดังนี้
  - 2.1 ครูต้องเตรียมวางแผนต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า ต้องพิจารณาถึงวิธีใช้สื่อการสอนที่เลือกไว้ ทดลองใช้ก่อนจะนำไปใช้จริง ซึ่งถือว่าเป็นขั้นเตรียมตัวครู
  - 2.2 เตรียมชั้นเรียนที่ครูจะใช้สื่อการสอน
  - 2.3 เตรียมตัวผู้เรียนหรือนักเรียน

- 2.4 ใช้สื่อการสอนจริง ๆ โดยคำนึงถึง
- 2.4.1 การใช้สื่อตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน
  - 2.4.2 ขณะที่ใช้สื่อการสอนต้องสังเกตปฏิกิริยาของนักเรียนด้วย
- 2.5 สรุปผลและประเมินผล เมื่อใช้สื่อการสอนประกอบการเรียนการสอนวิชานั้น ๆ เสร็จแล้ว คือ
- 2.5.1 อภิปรายถึงเรื่องที่เรียน และสื่อการสอนที่ใช้ประกอบ
  - 2.5.2 ตั้งคำถามสรุปเนื้อหาเป็นตอน ๆ รวมทั้งคำถามที่เกี่ยวกับสื่อการสอนที่ใช้ด้วย
  - 2.5.3 อธิบายและอภิปรายสิ่งที่นักเรียนยังไม่เข้าใจแจ่มแจ้ง ขึ้นนี้อาจจะใช้สื่อการสอนซ้ำอีกครั้งหนึ่ง
  - 2.5.4 ทดสอบ ประเมินผล

กิจกรรมการสอน

แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (2524 : 74) ได้กำหนดกิจกรรมการสอนไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในตอนเริ่มต้นการเรียนการสอน เพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียนและทบทวนความรู้เดิมเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่และครูผู้สอนได้ทราบภูมิหลังของนักเรียนส่วนหนึ่งด้วย
2. กิจกรรมหลัก เป็นกิจกรรมซึ่งจัดขึ้นเป็นแกนในการเรียนการสอน เพื่อสนองจุดประสงค์การเรียนรู้ในหลักสูตร และจุดประสงค์ตามแผนการสอนเรื่องนั้น ๆ กิจกรรมหลักมักจะเน้นกระบวนการกลุ่มหรือการแบ่งกลุ่มผู้เรียนเสมอ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและสอดคล้องกับสภาพสังคม
3. กิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมซึ่งจัดขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปสาระสำคัญของบทเรียน หรือฝึกทักษะและเพิ่มคุณประสบการณ์ของตนเองในบทเรียนนั้น ๆ ให้ลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้น

กิจกรรมการสอนเป็นส่วนสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี นักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีไว้ดังนี้

สุมน อมรวิวัฒน์ (2525 : 4 - 5) ได้ให้แนวคิดในเรื่องนี้ไว้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรเป็นไปเพื่อพัฒนาความเจริญทุกด้านให้แก่นักเรียน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรสร้างความสนใจให้ผู้เรียนแสดงออก มีส่วนร่วมในการเรียน
3. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้และวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองแก่นักเรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรเปิดโอกาสและเห็นความสำคัญของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน
5. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรมีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สุกสนานและเป็นกันเอง สำหรับ สมพงษ์ จิตระดับ (2527 : 20 - 21) ได้กล่าวถึงแนวพื้นฐานสำคัญในการเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ดังนี้
  1. กิจกรรมการสอนต้องมีความชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับความคิดรวบยอดของการสอน ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนที่กำหนดไว้ และอยู่บนพื้นฐานของเนื้อหาประสบการณ์ที่นำมาใช้ในการสอน
  2. กิจกรรมการสอนเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะในการคิด การวิเคราะห์ การเลือก การตัดสินใจ และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นอยู่เสมอ
  3. กิจกรรมการสอนต้องสอดคล้องกับวัย ประสบการณ์ ช่วงความสนใจ ระดับสติปัญญาและความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน
  4. กิจกรรมการสอน ต้องเป็นสื่อกลางในการบูรณาการเนื้อหากับประสบการณ์ สิ่งที่เกิดขึ้น ปัญหา ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้เกิดความกลมกลืนในการเรียนรู้ มีความใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ
  5. กิจกรรมการสอนต้องมีสาระน่าสนใจ สามารถสอดแทรกความสนุกสนานเพลิดเพลิน และประการสำคัญต้องมีส่วนทำทนายให้นักเรียนรู้จักการคิด การใช้เหตุผล และการแสวงหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเอง
  6. กิจกรรมการสอนควรสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง การทำตามกฎระเบียบและขั้นตอนที่กำหนด
  7. กิจกรรมการสอน ควรมีส่วนพัฒนาในเรื่องของการทำงานร่วมกัน บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม การดูแลช่วยเหลือกัน

8. กิจกรรมการสอนไม่มุ่งเน้นการแข่งขันผลแพ้ชนะมากเกินไป ทุกคนควรมีความพอใจและรู้จักการยอมรับพัฒนา ตนเองให้ดียิ่งขึ้นเสมอ

9. กิจกรรมการสอน ต้องสามารถปรับเนื้อหาและประสบการณ์ ซึ่งเป็นนามธรรมที่ยากยิ่ง ไม่น่าสนใจ ให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แสดงออกได้ เคลื่อนไหว น่าสนใจและมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่ห้องเรียนได้

10. กิจกรรมการสอนควรระบุเทคนิคและวิธีการสอนต่าง ๆ ให้เหมาะสม กิจกรรมและสื่อการสอนต้องมีความสัมพันธ์และใช้ได้สอดคล้องกันทุกครั้ง

11. กิจกรรมการสอน ควรระบุชัดเจนถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนจะสามารถทำได้และต้องสามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้ หลังจากกระบวนการเรียนรู้เสร็จสิ้นลง

สิริวรรณ สุวรรณอาภา (2523 : 13) ได้มีความเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องสอดคล้องและตอบสนองกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ อย่างทั่วถึง

4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น จะต้องพัฒนาผู้เรียนทางด้านพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย มิใช่จะเน้นพัฒนาด้านใดด้านหนึ่ง

5. กิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นปฏิบัติการนั้น จะต้องระบุขั้นตอนที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ไม่สับสน

6. กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นต้องระบุเป้าหมาย ขั้นตอนของกิจกรรมและขั้นสรุปกิจกรรมอย่างเป็นลำดับ

7. กิจกรรมการเรียนการสอนใด ๆ ที่จัดขึ้น จะต้องสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

8. กิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ควรเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาเหมาะสม ไม่ยืดเยื้อจนเกินไป เพราะผู้เรียนอาจเบื่อหน่าย

9. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องมียหลายรูปแบบรวมกัน ในบทเรียนหรือหน่วยการเรียนนั้น ๆ เพราะกิจกรรมเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่กระตือรือร้นในการเรียน

10. กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นนั้น ควรเป็นกิจกรรมที่เมื่อผู้เรียนปฏิบัติแล้ว ผู้สอนสามารถวัดผลความสำเร็จของผู้เรียนได้

สำหรับ ชีระ รุญเจริญ (2525 : 173 - 175) ได้ให้แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. พึงตระหนักว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลาในทุกสถานที่
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรสอดคล้องและสนองตอบกับความสนใจและความต้องการของนักเรียน
3. การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิม โดยเฉพาะในทางที่ดีขึ้น
4. การเรียนรู้ของนักเรียนจะดีขึ้น เมื่อสิ่งที่เรียนสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของนักเรียน
5. สิ่งแวดล้อมในห้องเรียนมีความสำคัญมาก ควรจัดให้คล้ายกับที่เป็นจริง
6. นักเรียนควรมีส่วนร่วมโดยตรงในการเรียน ในแต่ละเรื่อง ไม่ใช่เป็นผู้รับอย่างเดียว
7. สิ่งที่ควรจัดในกระบวนการเรียนการสอนก็คือ ให้นักเรียนมีโอกาสฝึกและทบทวนสิ่งที่เรียนอยู่เสมอ
8. นักเรียนมีวิธีการเรียนรู้หลายอย่างต่าง ๆ กัน ดังนั้นกิจกรรมการสอนแบบเดียว อาจไม่สนองตอบการเรียนรู้ของนักเรียนได้ทุกคน
9. การสอนต้องมีวัตถุประสงค์ กิจกรรมการสอนและการวัดผลควบคู่กันไปตลอดเวลา
10. กิจกรรมในการสอนควรมีหลายอย่าง เช่น การอภิปราย การค้นคว้า การทำงานกลุ่ม ฯลฯ

11. ในการสอนแต่ละครั้ง ครูควรปฏิบัติดังนี้

- 11.1 เลือกเนื้อหาและแนวการสอนให้เกิดประโยชน์
- 11.2 จัดเตรียมและเลือกสื่อการเรียนต่าง ๆ ในการสอนทุกครั้ง
- 11.3 กำหนดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์และสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจะต้องเลือกกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ ตลอดจนมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมและให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้และความสนใจของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม นอกจากนั้นกิจกรรมการสอนจะต้องระบุขั้นตอนที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติได้อย่างชัดเจน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่ม มักจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามลักษณะเนื้อหาของแต่ละกลุ่ม กรมวิชาการ (2524 : 5 - 6) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรม

สำหรับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ขึ้นโดยเสนอแนะว่าครูควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ได้ดังนี้

1. การสร้างสถานการณ์จำลอง
2. การพาไปศึกษานอกสถานที่
3. การสังเกต
4. การพูด
5. การรวบรวม
6. การเล่น
7. การร้องเพลง
8. การจัดนิทรรศการ
9. การสัมภาษณ์
10. การฟัง
11. การเขียน
12. การอ่าน
13. การอภิปราย
14. การทดลอง
15. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอื่น ๆ
16. การใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา
17. การแสดงละคร
18. อื่น ๆ

รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์ และคณะ (2526 : 90 - 91) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้หลายประการ เช่น

1. การอภิปราย
2. การค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา
3. การเชิญวิทยากร
4. การสัมภาษณ์โดยนักเรียน
5. การเล่านิทานหรือเล่าเหตุการณ์
6. การศึกษานอกสถานที่
7. การสังเกตจากของจริง เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ หรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

8. การทดลองและการสาธิตการทดลอง
9. การแสดงบทบาทสมมติ
10. การใช้แผนที่
11. การใช้ข่าวประจำวัน
12. การจัดป้ายนิเทศ
13. การจัดนิทรรศการ
14. การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์จริง
15. การสะสมรูปภาพ ป่า ใบบัว เมล็ดพืช กระบวนการกลุ่ม ชุดการสอน
16. การใช้วัตรกรรมต่าง ๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ กระบวนการกลุ่ม ชุดการสอน
17. การใช้สื่อต่าง ๆ เช่น ภาพโปรงใส ภาพยนตร์ ภาพเล็อน เครื่องบันทึกเสียง

สรุปได้ว่าลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตควรใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ พยายามให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัว สิ่งที่อยู่ใกล้ตัว มุ่งเน้นกิจกรรมที่นักเรียนเป็นผู้กระทำ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ สามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในชีวิตรประจำวัน และการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันได้ เป็นอย่างดี ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะช่วยให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและจะมีประสิทธิภาพมาก กิจกรรมดีจะช่วยเสริมการจัดการเรียนการสอนในด้านอื่น ๆ ดีขึ้น และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นด้วย

นอกจากกิจกรรมที่กระทำให้นักเรียนเกิดประสบการณ์แล้ว ยังมีกิจกรรมอีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ กิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์เพื่อส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจของเด็กคงทนและถาวรยิ่งขึ้น กิจกรรมประเภทนี้มักเป็นกิจกรรมการวาดภาพ การระบายสี การวาดภาพด้วยนิ้วมือ การปั้น กระดาษ ดิน และอื่น ๆ การแสดงละคร การฟังเพลงที่ดี การฟังโคลงกลอนที่ไพเราะหรือจังหวะ การทำแบบฝึกหัด และลีลาดี ๆ การร้องเพลง

บรรยากาศในห้องเรียน

บรรยากาศในห้องเรียน เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งในหลาย ๆ องค์ประกอบที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ถ้าครูสามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนได้ จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าครูไม่สามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนได้ ห้องเรียนก็ขาดความกระตือรือร้น การเรียนการสอนก็จะไม่เกิดประสิทธิภาพ แอนเดอร์สัน (Anderson อ้างจาก Flanders 1979 : 30 - 31) ได้ศึกษาบรรยากาศในห้องเรียน ซึ่งแยก

ได้เป็นลักษณะต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการเรียนรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรมการเรียน ซึ่งผู้สอนควรจะได้นำมาพิจารณาในการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้ คือ

1. ความเป็นกันเอง ความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมคุ้นเคยของสมาชิกในกลุ่มผู้เรียน
2. การแบ่งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้
3. การมีปฏิสัมพันธ์ตามกฎเกณฑ์ กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีรูปแบบที่สามารถปฏิบัติได้
4. การดำเนินกิจกรรมการเรียนเป็นไปอย่างมีลำดับขั้นตอน เหมาะสมและไม่ล่าช้า
5. การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น หนังสือ เครื่องมือ วัสดุ อยู่ในสถานที่พร้อมที่จะใช้ตลอดเวลา
6. ขจัดความขัดแย้ง ส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน
7. ผู้สอนและผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์และความคาดหวังในการเรียนอย่างชัดเจน
8. ไม่ส่งเสริมระบบคนโปรดของครู ซึ่งยังผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้
9. ผู้เรียนมีโอกาสได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ท้าทายความสามารถอยู่เสมอ
10. ขจัดข้อความเขี้ยวขำอันเป็นสาเหตุของความเบื่อหน่ายต่อการเรียนการสอน
11. การตัดสินใจทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนมาจากผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่
12. ไม่ส่งเสริมการแบ่งเป็นพรรคเป็นพวก หรือเป็นก๊กเป็นเหล่า
13. ผู้เรียนมีความพึงพอใจในกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน
14. ไม่ปล่อยชั้นเรียนให้เกิดความไม่เป็นระเบียบ และขาดความรับผิดชอบต่อการเรียนการสอน

ความสำคัญของบรรยากาศในห้องเรียนในลักษณะต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องตระหนักถึงอยู่ตลอดเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาสร้างเสริมคุณลักษณะ ค่านิยมของผู้เรียนให้ไปในทิศทางที่พึงประสงค์ เพราะการเรียนการสอนที่มีองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมในการเรียนที่ละเอียด และมีความสำคัญเท่าเทียมกับเนื้อหาวิชาและจุดประสงค์การเรียน ซึ่งผู้สอนจะต้องพิจารณาการเลือกใช้บรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างบรรยากาศที่ยกย่องและส่งเสริมความสำคัญของผู้เรียน ให้ความเป็นอิสระและให้ได้แสดงความสามารถของผู้เรียน ทำที่และพฤติกรรมของผู้สอนจะต้องแสดงออกว่ามีความปรารถนาดี ยกย่องนับถือ สนใจปัญหาของผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา จึงจะเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก มากกว่าความต้องการของผู้สอน

พรณี ชูทัย เจนจิต (2528 : 242 - 243) กล่าวถึงการสร้างบรรยากาศเพื่อนำไปสู่การพัฒนา "อัครมนทัศน์" ในทางบวก ซึ่งต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ 5 ประการ ที่ครูจะต้องคำนึงถึงในการสร้างบรรยากาศ

1. บรรยากาศที่ท้าทาย โดยการให้งานที่พอเหมาะกับความสามารถของเด็ก โดยการกระตุ้นให้กำลังใจ เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการทำงาน พยายามให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณเชื่อในความสามารถของเขาที่จะทำงานนั้น ๆ ให้สำเร็จได้ แม้ว่าจะเป็นงานที่ค่อนข้างยากและควรให้ผู้เรียนรู้สึกมีอิสระที่จะทำ อย่าให้ผู้เรียนรู้สึกว่าถูกบังคับ

2. บรรยากาศที่อิสระ บรรยากาศที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และยอมรับนับถือความสามารถของตนเอง คือบรรยากาศที่อิสระ กล่าวคือ ถ้าผู้เรียนมีโอกาสที่จะเลือกและสามารถตัดสินใจเลือกสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่าตามความนึกคิดของเขา ทั้งนี้รวมถึงโอกาสที่จะทำผิดพลาดด้วย บรรยากาศเช่นนี้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเกิดความมั่นใจในตนเอง ที่จะศึกษาค้นคว้าโดยไม่เกิดความตึงเครียด

3. บรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือ การที่ครูเห็นคุณค่าในตัวผู้เรียน เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนา "ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง" ผู้เรียนจะรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและยอมรับนับถือตนเองด้วย ความรู้สึกเช่นนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้เรียนที่มีปมด้อยหรือขาดความมั่นใจในตนเอง

4. บรรยากาศแห่งการควบคุม หมายถึง บรรยากาศที่มีวินัย แต่มิได้อยู่ภายใต้การลงโทษ ครูต้องชี้แจงให้เข้าใจว่าทำไมจึงต้องทำตามกฎระเบียบ วิธีการพูดของครูเป็นสิ่งสำคัญคือต้องสุภาพ แต่มีความหนักแน่น อีกสิ่งหนึ่งที่ครูจะต้องคำนึงถึงก็คือ ไม่ให้สิทธิพิเศษแก่เด็กเรียนบางคน ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ครูจะต้องทำให้ผู้เรียน เข้าใจว่าทุกคนล้วนมีความสำคัญต่อครูทั้งสิ้น

5. บรรยากาศแห่งความสำเร็จ เป็นสิ่งที่ครูควรสร้างให้เกิดขึ้นในชั้นเรียน มีคำกล่าวว่า การแสดงการยกย่องชมเชยจากผู้ที่ได้ศึกษาร่วมกัน จะทำให้เด็กมีกำลังใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ จนสำเร็จ ดังนั้นครูที่ฉลาดมักจะมีจุดที่ผู้เรียนประสบความสำเร็จมากกว่าพูดเกี่ยวกับความล้มเหลว

องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ซึ่งมีอิทธิพลและส่งผลทำให้บรรยากาศในห้องเรียน ส่งเสริมหรือขัดขวางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงอยู่ตลอดเวลาในการจัดกระบวนการเรียนการสอน

1. การร่วมมือและการแข่งขันของผู้เรียนภายในห้องเรียน ซึ่งประกอบด้วย

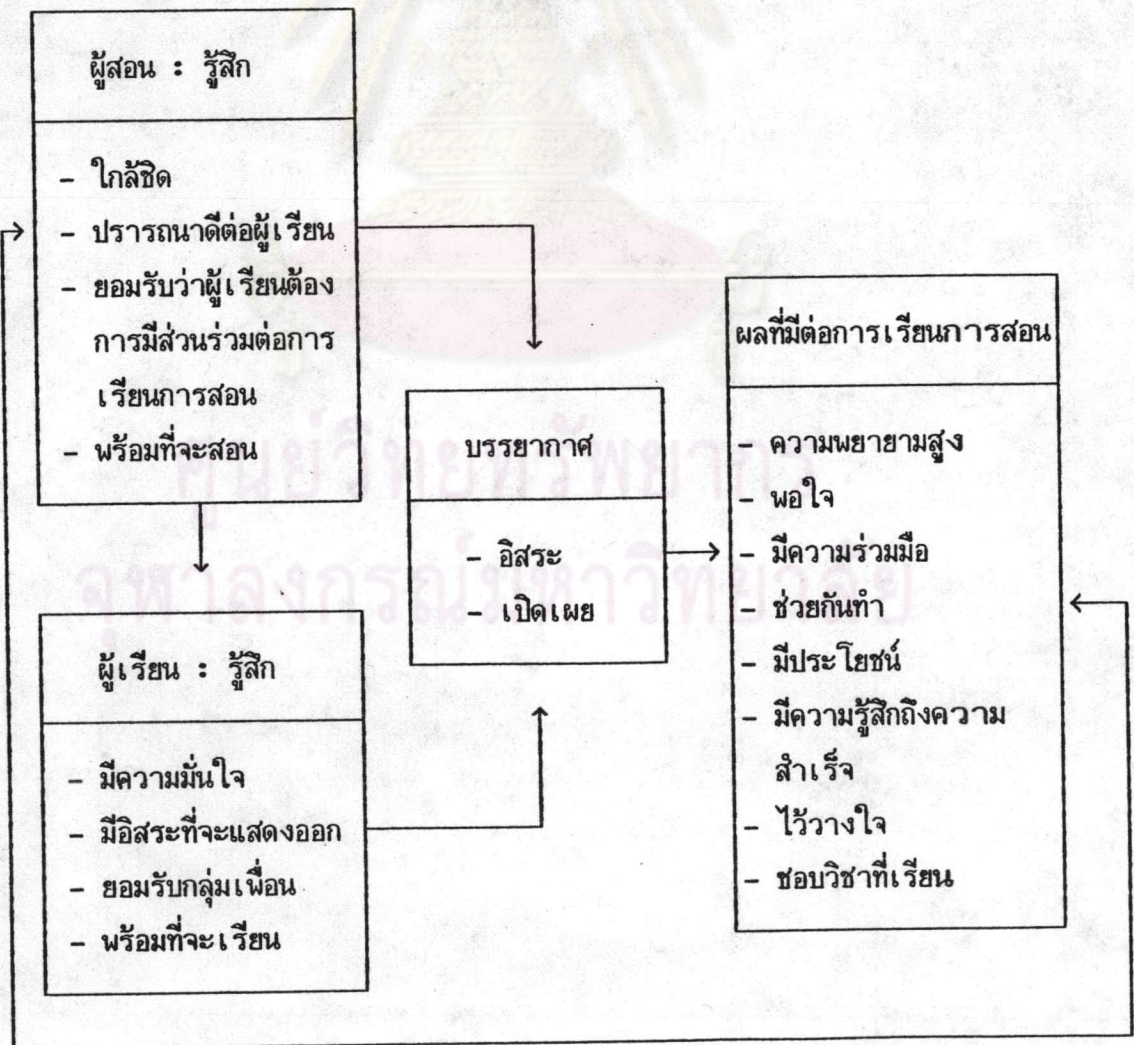
1.1 บรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมมือแก้ปัญหา

1.2 การเสริมแรงหรือการให้รางวัล

- 1.3 บรรยากาศที่ผู้เรียนต่างร่วมมือกัน จะมีปฏิสัมพันธ์กันมากกว่าในบรรยากาศที่มีการแข่งขัน ผู้เรียนที่เรียนอ่อน ปานกลาง จะได้ประโยชน์มากที่สุดจากการร่วมมือกับผู้เรียนอื่น ๆ ส่วนผู้เรียนที่เรียนดี จะมีบทบาทในการช่วยเหลือผู้อื่น
2. ลักษณะพฤติกรรมและบุคลิกภาพของผู้สอน จะมีอิทธิพลต่อการเรียนของผู้เรียน
3. ความร่วมมือระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์การเรียนเป็นหลัก
4. ความรู้สึกและเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อกลุ่มเพื่อน ผู้สอน และโรงเรียนจะมีผลกระทบต่อผลการเรียนของผู้เรียน

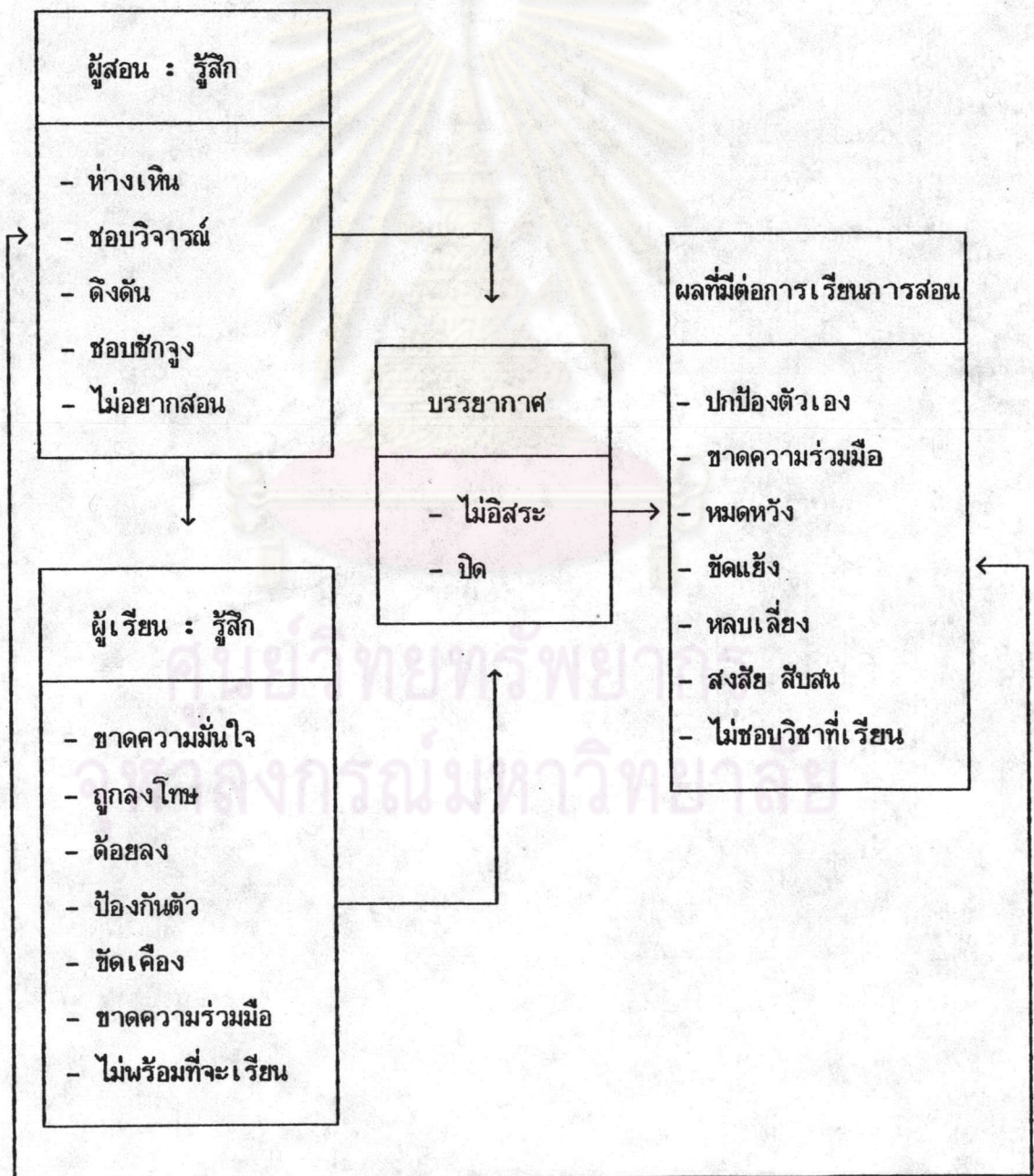
วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529 : 59 - 60) ได้สรุปรูปแบบบรรยากาศที่ดีและไม่ดีในการเรียนการสอนไว้เป็นแผนภูมิ ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน

จากแผนภูมิที่ 1 แสดงว่า บรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอนเกิดขึ้นอย่างไร ความรู้สึกของผู้สอน และของผู้เรียนจะนำไปสู่บรรยากาศที่ดี ทำให้เกิดลักษณะหลายอย่างในการเรียนการสอน ลักษณะเหล่านี้ก็ย้อนกลับไปมีผลต่อความรู้สึกของทั้งผู้สอนและผู้เรียน และช่วยเสริมสร้างบรรยากาศอันดีให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และการเรียนก็จะประสบผลสำเร็จ

แผนภูมิที่ 2 รูปแบบของบรรยากาศที่ไม่ดีในการเรียนการสอน

ทักษะการสอน

ทักษะการสอนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพของครู คำว่าทักษะการสอนมีความหมายแตกต่างกันไปตามความเห็นของแต่ละคน แต่ความหมายทั้งหมดเมื่อรวมกันแล้วหมายถึง พฤติกรรมการสอน ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ในตัวนักเรียนทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม

รุ่งทิภา จักรกร (2527 : 157) ได้กล่าวถึงทักษะการสอนที่สำคัญ ๆ คือ การใช้ อุปกรณ์การเรียน การตั้งคำถาม การสร้างความสนใจ การเสริมแรง การอธิบายและยกตัวอย่าง การนำเข้าสู่บทเรียน การเล่าเรื่อง และการพูดการแสดงท่าทางประกอบการสอน

เทอเน (Terney อ้างถึงใน ไพโรจน์ ตีรณานกุล 2520 : 174) ได้แจกแจง ทักษะการสอนออกเป็น 7 ทักษะ คือ

1. ทักษะทางแรงจูงใจ
2. ทักษะทางเสนอผลงานของการสื่อความ
3. ทักษะในการถาม
4. ทักษะในการสอนกลุ่มย่อยและสอนเป็นรายบุคคล
5. ทักษะการพัฒนาคำคิดเห็นของนักเรียน
6. ทักษะการประเมิน
7. ทักษะการจัดเนื้อเรื่องและชั้นเรียน

จากการวิจัยเรื่อง การสร้างแบบจำลองขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของการสอน ระดับประถมศึกษา ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2524 : 19) ได้แบบจำลองทักษะการสอนของครูประถมศึกษา จำนวน 39 ข้อ ดังนี้

1. พูดเสียงชัดเจน ฟังง่าย
2. อธิบายได้แจ่มแจ้ง
3. ตอบคำถามได้อย่างใจเย็น ตรงจุด และชัดเจน
4. ใช้ภาษาที่ไพเราะ และใช้ถ้อยคำที่ผู้เรียนเข้าใจง่าย
5. พูดและเข้าใจภาษาท้องถิ่นได้บ้าง
6. พูดชมเชย ขอบใจ ขอโทษ แนะนำสั่งสอน ปลอดภัยให้กำลังใจ กระตุ้นเร้าใจ ให้สนใจหรือสนุกสนานตามโอกาสอันควร
7. ใช้คำถามเพื่อให้เกิดผลหลาย ๆ แบบได้
8. พูดอย่างมีเหตุ โน้มน้าวจิตใจให้ผู้เรียนคล้อยตามได้
9. เขียนลายมือเป็นระเบียบ ถูกต้อง อ่านง่าย

10. ใช้กระดานดำเป็น
11. เขียนคำและใช้ภาษาเขียนที่ถูกต้องชัดเจน
12. ฟังและเข้าใจคำพูดหรือเสียงต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน เพื่อปฏิบัติการได้จับใจ ถูกต้องและเหมาะสม
13. สังเกตสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนอันจะมีผลทั้งดีและร้ายต่อผู้เรียน เพื่อช่วยให้อำนวยการได้เหมาะสม
14. จำชื่อนักเรียนได้
15. วางแผนและเตรียมการสอนโดยใช้หลักการทางการศึกษา เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
16. เตรียมเนื้อหา ประสบการณ์การเรียนรู้ และสิ่งที่ช่วยสอนโดยยึดความต้องการ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเป็นพื้นฐาน
17. เตรียมการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
18. เตรียมการสอนให้พร้อมล่วงหน้าเสมอ
19. จัดลำดับเนื้อหาวิชาก่อนหลังได้เหมาะสมกับลักษณะวิชา ผู้เรียนและเหตุการณ์
20. บันทึกการสอนอย่างชัดเจน และปฏิบัติได้
21. จัดกิจกรรมในชั้นเรียนได้หลายอย่าง
22. จัดห้องเรียนแบบต่าง ๆ ได้หลายแบบ
23. เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมล่วงหน้าและใช้ให้เกิดประโยชน์
24. รู้แหล่งวัสดุอุปกรณ์และสิ่งช่วยสอนต่าง ๆ
25. ดัดแปลงวัสดุเหลือใช้ให้เป็นประโยชน์
26. เลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ได้หลายอย่าง เหมาะสมกับผู้เรียน ลักษณะวิชาการและสภาพการเรียนการสอน
27. จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่รู้ และเกิดความคิดอยู่เสมอ
28. ตรวจงานอย่างมีประสิทธิภาพ
29. วาดภาพประกอบการสอนได้
30. ใช้ความรู้ทางศิลปะและดนตรีให้เป็นประโยชน์ในการสอนได้
31. นำนิทานมาประกอบการสอนได้
32. ลงโทษและให้กำลังใจได้อย่างเหมาะสม
33. แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างฉลาด

34. เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกทำงานร่วมกัน ความเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบและความรับผิดชอบตนเองได้
35. สอนได้หลายวิชาอย่างมีประสิทธิภาพ
36. ชำนาญในการให้งานแก่เด็กอย่างเหมาะสม
37. ใช้วิธีการและเครื่องมือหลายอย่างในการวัดผล
38. นำผลการทดสอบมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนและช่วยเหลือนักเรียน
39. ช่วยผู้เรียนให้ประเมินผลตนเองได้ดียิ่งขึ้น

และ ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย (2529 : 44) ได้ศึกษาพฤติกรรมของครูเกี่ยวกับทักษะการสอน 9 ด้าน คือ

1. การใช้วิธีการสอนที่เหมาะสม
2. การสื่อความหมาย
3. การใช้สื่อการสอน
4. ความรู้ในเนื้อหาวิชา
5. การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์
6. การที่ปัจจัยความต้องการของนักเรียน
7. การให้คำปรึกษา
8. การควบคุมระเบียบวินัย
9. การตั้งคำถาม

จะเห็นได้ว่าทักษะการสอนเกี่ยวข้องกับกระบวนการการเรียนการสอน ตั้งแต่ เริ่มต้น การวางแผนเตรียมการสอน จนถึงการนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนและช่วยเหลือนักเรียน ทักษะการสอนมีมาก แต่ละทักษะมีความสำคัญและสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียนได้ ในการสอนแต่ละครั้งนั้นครูอาจใช้ทักษะการสอนเล็กน้อยแตกต่างกันไป ครูจะใช้ทักษะการสอนเพียงอย่างหนึ่งอย่างใดตลอดเวลาไม่ได้ ทักษะการสอนที่กล่าวมาพอจะสรุปเป็นทักษะการสอนที่สำคัญ ๆ ได้คือ ทักษะการใช้อุปกรณ์การสอน ทักษะการวางแผน ทักษะการเร้าความสนใจ ทักษะการใช้คำถาม ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะการเสริมกำลังใจ ทักษะการวัดและประเมินผล ทักษะทุกทักษะมีความสำคัญ มีประโยชน์สูงสุดเมื่อครูนำไปใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียน

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกลุ่มการเรียนรู้ที่ต้องการให้นักเรียนได้รู้ถึงปัญหา และกระบวนการแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การอนามัย ประชากร การเมือง การปกครอง สังคม ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติ การติดต่อสื่อสาร ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้นำเอาประสบการณ์เหล่านี้ไปใช้ให้เป็น ประโยชน์ต่อการดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

จุดประสงค์ทั่วไปของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

หลักสูตรประถมศึกษา มุทศักราช 2521 ได้กำหนดจุดประสงค์ทั่วไปของกลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิตไว้ดังนี้

1. ให้มีความรู้พื้นฐานและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทางร่างกายและ จิตใจทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม
  2. ให้มีความรู้พื้นฐานและความสามารถพอที่จะดำรงชีวิตได้
  3. ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลง นำความรู้ทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
  4. ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่ เป็นธรรมชาติ เทคโนโลยี และทางสังคม
  5. ให้มีความเข้าใจ เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข
  6. ให้เข้าใจหลักการของการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยให้ตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามขอบเขตแห่งสิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น
  7. ให้ภาคภูมิใจในความเป็นไทย และความเป็นเอกราชของชาติ
- เนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีขอบข่ายเนื้อหาครอบคลุมเรื่องใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาและความต้องการของชีวิตคนไทย อันได้แก่ เรื่องสุขภาพอนามัยทั้งทางกาย และทางจิต การป้องกันและการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาความยากจน อันได้แก่ การขาดความรู้ พื้นฐานในการทำมาหากิน การใช้จ่ายและการเก็บออม รวมถึงความต้องการอยู่ร่วมในสังคมอย่าง สันติและปลอดภัย

2. การเรียนเรื่องเมืองไทย ให้เข้าใจและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ศาสนา การ ปกครอง และสังคมไทย รวมถึงหลักการ หน้าที่ สิทธิ ความรับผิดชอบของพลเมืองไทยในระบอบ

ประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

3. การปรับตัวของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ ดิน น้ำ ลม แสง ดวงอาทิตย์ ดวงดาว ป่าไม้ ภูเขา หิมะ เป็นต้น และสิ่งแวดล้อมที่เป็นเทคโนโลยี เช่น เครื่องผ่อนแรง สารเคมี พาหนะและเครื่องมือในการสื่อสารคมนาคม เน้นการจัดความขัดแย้ง การสงวนรักษาและการใช้ประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า

4. กระบวนการแก้ปัญหาชีวิตและสังคม ซึ่งหมายถึง ความรู้ ทักษะและแนวปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงและดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข

การจัดเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ได้จัดเป็นหน่วย เริ่มจากเรื่องที่ใกล้ตัวนักเรียนและขยายกว้างออกไปสู่ชุมชน ชาติ ประเทศเพื่อนบ้าน โลกและจักรวาล กำหนดให้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เรียน 5 หน่วย ใช้เวลาเรียนประมาณร้อยละ 15 ของเวลาเรียนทั้งหมด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 เรียน 8 หน่วย ใช้เวลาเรียนประมาณร้อยละ 20 ของเวลาเรียนทั้งหมด และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 เรียน 12 หน่วย ใช้เวลาเรียนร้อยละ 25 ของเวลาเรียนทั้งหมด (สุมณ อมรวิวัฒน์ 2525 : 15 - 16)

สำหรับเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กำหนดให้เรียน 12 หน่วย คือ

หน่วยที่ 1 สิ่งที่มีชีวิต

หน่วยย่อยที่ 1 ตัวเรา

อวัยวะที่สำคัญของร่างกาย โภชนาการ บุคลิกภาพ มนุษย์สัมพันธ์ การปฐมพยาบาล สุขภาพของบุคคลในวัยต่าง ๆ การสาธารณสุข

หน่วยย่อยที่ 2 พืช

หน่วยย่อยที่ 3 สัตว์

หน่วยย่อยที่ 4 จุลชีวิต

หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน

หน่วยย่อยที่ 1 การดำรงชีวิตในสังคม

ความรักถิ่นที่อยู่ ความสำคัญของอาชีพต่าง ๆ ในปัจจุบัน สาเหตุการย้ายถิ่นที่อยู่ เพื่อประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพของบุคคลในชุมชน

หน่วยย่อยที่ 2 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

หิน ทราย แร่ธาตุ ป่าไม้ ชีวบริเวณ

หน่วยย่อยที่ 3 ศาสนา

พุทธศาสนา การป้องกันการทำลายสถาบันศาสนาทุกศาสนา

หน่วยย่อยที่ 4 โบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญ

ปูชนียวัตถุ โบราณวัตถุ ปูชนียสถาน และโบราณสถาน

หน่วยย่อยที่ 5 กฎหมาย หน้าที่ และความรับผิดชอบของพลเมือง

หน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมือง ปัญหาเกิดจากการขาดความ
รับผิดชอบและไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของพลเมือง

หน่วยย่อยที่ 4 แหล่งทรัพยากร อาชีพ และการชลประทานของประเทศ

ทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ การชลประทาน

หน่วยที่ 5 การทำมาหากิน

หน่วยย่อยที่ 1 การค้าขาย

การเปิดร้านค้า การเลือกสินค้าเพื่อจำหน่าย การจัดร้านค้าและการ
ทำบัญชีร้านค้า การขายปลีกและการขายส่ง ปัจจัยที่ส่งเสริมการค้า
(ทุน ตลาด การคมนาคม) การค้าขายภายในประเทศ การค้าขาย
ต่างประเทศ การส่งเสริมและสนับสนุนสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ
การคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ

หน่วยย่อยที่ 2 อาชีพบริการ

ลักษณะอาชีพบริการ ประโยชน์ของอาชีพบริการ อาชีพบริการที่ควรจัด
ในชุมชน บริการที่ควรจัดเพื่อเป็นแนวทางให้เกิดอาชีพ

หน่วยย่อยที่ 3 จรรยาบรรณและระเบียบเกี่ยวกับอาชีพที่ควรทราบ

จรรยาบรรณ กฎหมายเกี่ยวกับการทำงานและการประกอบอาชีพ

หน่วยย่อยที่ 4 การรวบรวมกลุ่มและสหกรณ์

หน่วยที่ 6 พลังงานและสารเคมี

หน่วยย่อยที่ 1 แสง

หน่วยย่อยที่ 2 ไฟฟ้า

หน่วยย่อยที่ 3 สารเคมี

หน่วยที่ 7 จักรวาลและอวกาศ

อวกาศ ประวัติการเดินทางสู่อวกาศ ผลที่ได้จากการสำรวจดวงจันทร์และ
ห้วงอวกาศ โครงการเดินทางสู่อวกาศเพื่อค้นคว้าระบบจักรวาล

หน่วยที่ 8 ประเทศเพื่อนบ้าน

ประเทศในเอเชียที่น่าสนใจ อินเดีย ศรีลังกา บังคลาเทศ เนปาล
พม่า กัมพูชา

1. สภาพภูมิศาสตร์
2. ทรัพยากรและเศรษฐกิจ
3. การเมืองและการปกครอง
4. ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม
5. เชื้อชาติ จำนวนประชากรและคุณภาพชีวิต
6. ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านและผลกระทบต่อประเทศไทย
7. ปัญหาและเหตุการณ์ปัจจุบันที่ควรศึกษาเกี่ยวกับประเทศนั้น ๆ

หน่วยที่ 9 การสื่อสารและการคมนาคม

1. การสื่อสารในปัจจุบัน
2. การคมนาคมขนส่งในปัจจุบัน

หน่วยที่ 10 ประชากรศึกษา

1. การเปลี่ยนแปลงทางประชากร
2. ปัญหาที่เกิดจากการเพิ่มประชากรและผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและการแก้ไข

หน่วยที่ 11 ประชากรศึกษา

หน่วยย่อยที่ 1 สถาบันพระมหากษัตริย์และสถาบันการปกครอง

หน่วยย่อยที่ 2 ภัยต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย

หน่วยที่ 12 ช่าวเหตุการณ์และวันสำคัญ

1. ช่าวและเหตุการณ์
แหล่งช่าวและเหตุการณ์
การปฏิบัติตนเมื่อได้รับฟังช่าวและประสบการณ์
ส่วนต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์
การเสนอช่าวในชั้นเรียน
2. วันสำคัญที่ควรทราบ
เกี่ยวกับประเพณีไทย

เกี่ยวกับชาติและพระมหากษัตริย์
เกี่ยวกับศาสนา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เคลาส์ไมเยอร์ (Klausmeir 1961 : 18 - 29) ศึกษาตัวแปรที่กำหนดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และได้เสนอตัวแปรว่าประกอบด้วย ลักษณะของนักเรียน ลักษณะของครู ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน พฤติกรรมระหว่างครูกับนักเรียน ลักษณะของกลุ่มและแรงจูงใจภายนอก เคลาส์ไมเยอร์ได้สรุปว่า ลักษณะของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการอธิบายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บลูม (Bloom 1973 อ้างถึงใน นพพร แหยมแสง 2526 : 42) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียน เป็นต้น พบว่า มีตัวแปร 3 ประการที่เกี่ยวข้อง คือ 1. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความคิด (Cognitive Entry Behaviors) 2. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก (Affective Entry Behaviors) และ 3. คุณภาพของการสอน (Quality of Instruction) โดยเชื่อว่า ผลของการปะทะสัมพันธ์ (Interaction Effect) ของทั้ง 3 ตัวแปรนี้จะสามารถลดความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ ซึ่งก็หมายความว่า ถ้าครูผู้สอนได้มีการจัดควบคุมตัวแปรทั้ง 3 นี้ด้วย การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนต่าง ๆ อย่างเหมาะสมน่าจะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนมาอยู่ในระดับใกล้เคียงกันได้

รัตนานพร ต้นสิทธิแพทย์ (2523 : 81) กล่าวว่า ถ้าการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ จะยิ่งช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการความคิดเร็วขึ้น โดยการจัดประสบการณ์สิ่งแวดล้อมที่น่าจะช่วยให้เกิดพัฒนาการ เพราะในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีจะมีผลทำให้เด็กมีพัฒนาการเร็วกว่าสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี และจากการวิจัยของ เออร์วิง (Irving อ้างถึงใน นพพร แหยมแสง 2526 : 45) พบว่า การจัดประสบการณ์และการสอนที่ดีจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการเร็วขึ้นได้

ฮาร์นิชเฟเกอร์และไวเลย์ (Harnischfeger. and Wiley. 1978 : 215 - 231) ได้เสนอรูปแบบกระบวนการเรียนการสอน โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับเวลาในการเรียน และ แครร์รอลล์ (Carroll, 1968 : 723 - 733) ได้เสนอตัวแปรที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 ตัวแปรคือ 1) ภูมิหลังของครู 2) ภูมิหลังของนักเรียน 3) องค์ประกอบของหลักสูตร 4) กิจกรรมนักเรียน 5) กิจกรรมครู

สำหรับตัวแปรด้านกระบวนการสอนและด้านกระบวนการเรียน (เวลาเรียน) รวมเรียกว่า ตัวแปรด้านบรรยากาศในชั้นเรียน ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสอนมีผลต่อกระบวนการเรียนและจะส่งผลไปถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อไปอีกด้วย

ปทุมวดี ศรีสว่าง (2528 : 83 - 84) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการจัดชั้นเรียนของครูวิทยาศาสตร์ ความสนใจและความตั้งใจเรียนและสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 ห้องเรียน โดยใช้เครื่องมือการสังเกตความสนใจและความตั้งใจ สังเกตพฤติกรรมความสนใจและตั้งใจเรียนแล้วคิดเป็นร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ความสนใจและตั้งใจเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนและยังพบอีกว่า นักเรียนกลุ่มที่สอนโดยครูที่มีสมรรถภาพในการจัดชั้นเรียนสูง มีความสนใจและตั้งใจเรียนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่สอนโดยครูที่มีสมรรถภาพในการจัดการชั้นเรียนต่ำ

นิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2530 : 197) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง กลวิธีสอน คุณภาพของกลวิธีการสอน เวลาที่ใช้ในการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ด้านวิชาการนั้น พบว่ากลวิธีสอน คุณภาพของกลวิธีการสอนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางด้านกระบวนการตั้งใจเรียนจะมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนด้วย จากการศึกษาของไฮเก

และลูซซี (Hoge and Luce 1978 : 479 - 494) พบว่า นักเรียนที่ตั้งใจเรียนในห้องเรียนน้อยจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ส่วนนักเรียนที่มีการตั้งใจเรียนในห้องเรียนระดับสูง มีแนวโน้มจะมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง ในการศึกษาของลาฮาเดอรัน (Lahaderne 1962 : 320 -

324) ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนเกรด 6 อายุ 11 ปี จำนวน 125 คน โดยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนของนักเรียน ได้แก่ พฤติกรรมที่นักเรียนมองเห็นหรือมองครู อ่านบทเรียนตามที่ครูสั่ง มองกระดานหรือใช้เครื่องมือหนึ่ง และทำงานตามคำสั่งครู ผลการสังเกตพบว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียน จะมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนต่ำ แซมมวลส์ (Samuel 1970

อ้างถึงใน วรธนพงศ์ สิทธิโชค 2530 : 21) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการตั้งใจเรียนในห้องเรียนและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนกับนักเรียนเกรด 1 อายุ 6 ปี จำนวน 68 คน โดยทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่แสดงการตั้งใจเรียนในช่วงเวลาของการอ่านของนักเรียน พบว่า พฤติกรรมการตั้งใจเรียนในช่วงเวลาของการอ่านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการอ่านของนักเรียนในห้องเรียน และจากการศึกษาของคอปป์ และฮอปส์ (Copp and Hops 1973 : 108 - 113) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนเกรด 1 จำนวน 18 คน ยังพบว่าการเพิ่มพฤติกรรมการ

ตั้งใจเรียนในช่วงเวลาว่างสามารถเพิ่มสัมฤทธิ์ผลทางการอ่านให้กับนักเรียนได้

แมคมิลแลน (McMaillan 1988 : 62A - 63A) ได้ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่าง
อารมณ์ของครูต่อประสิทธิภาพการสอนในห้องเรียน พบว่า อารมณ์ของครูมีผลอย่างมากต่อ
ประสิทธิภาพการสอนในห้องเรียน ได้แก่ ครูหน้าตาสดใส จิตใจร่าเริงเต็มไปด้วยความหวัง
ใจคอหดหู่เหี่ยวแห้ง โศกเศร้า ส่วนอารมณ์ของครูที่มี ผลน้อยต่อประสิทธิภาพการสอนในห้องเรียน
ได้แก่ ครูมีอารมณ์เหงาหงอย อึดอัด เฉื่อยชา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย